

Asia Runoilijan nimen käyttäminen tien nimessä
Hakija Toimistoinsinööri N.N. I: kunnasta
Annettu 17.06.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

Toimistoinsinööri N.N. I:nn kunnasta (jäljempänä hakija) on 18.02.2003 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa taiteilijan nimen käytöstä tien nimenä.

Lausuntopyynnön mukaan kysymyksessä on runoilija Katri Vala, joka toimi kansakoulunopettajana Ilomantsissa 1920-luvulla. Ilomantsin kunta nimeäisi kyseiselle koululle menevän tien "Katri Valan tieksi" ja merkitsisi sen yksityistieviitalla. Kyseessä ei ole virallinen kaavatie, vaan koululle johtava kaavatiestä eroava pikkutie, jolla tällä hetkellä ei ole mitään nimeä.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa,

ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään TekijäL 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Säännöksen 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Säännöksen 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. TekijäL 3 §:n 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy suoraan lain nojalla teoksen luoneelle fyysiselle henkilölle. Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Kirjallisten teosten tekijänoikeussuojasta

Jotta kirjallinen tuote saisi TekijäL 1 §:n mukaista suojaa, sen on yllettävä edellä selostetuin tavoin teostasoon. Kirjallisia teoksia ovat esimerkiksi romaanit, kirjeet ja lehtiartikkelit. Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on yleensä katsottu melko alhaiseksi. Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle voivat jäädä esimerkiksi lyhyet uutiset, sanomalehtitiedot, tavanomaiset ilmoitukset yms. Tekijänoikeus ei suojaa aiheita tai tietoja sinänsä, vaan sitä muotoa, jossa ne on ilmaistu.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa 1992:15, 1995:16 ja 2001:12 oli kyse tekijänoikeudesta lauseisiin. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että kolme ja kahdeksan sanaa sisältävät lauseet eivät saaneet TekijäL 1 §:n nojalla suojaa kirjallisina teoksina.

Eräistä TekijäL 6 luvun säännöksistä

TekijäL 6 luku sisältää eräitä tekijänoikeutta koskevia erinäisiä määräyksiä.

TekijäL 51 §:n mukaan kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tahi tekijän salanimettä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään.

TekijäL 52 §:n mukaan puolestaan taideteoksen kappaleeseen saa toinen vain tekijän toimeksiannosta panna hänen nimensä tai nimimerkinsä. Saman pykälän 2 momentin mukaan taideteoksen jäljennökseen ei tekijän nimeä tai nimimerkkiä saa panna sillä tavoin, että jäljennös voidaan sekoittaa alkuperäisteokseen. TekijäL 52 §:n 3 momentin mukaan sen, joka valmistaa tai levittää yleisön keskuuteen taideteoksen jäljennöksen, on merkittävä jäljennös siten, että se ei ole sekoitettavissa alkuperäisteokseen.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta jokin kirjallinen tuote olisi tekijänoikeudella suojattu, sen on yllettävä teostasoon eli oltava tekijänsä luovan työn itsenäinen ja omaperäinen tulos. Tekijänoikeusneuvosto on aikaisemmissa lausunnoissaan katsonut, että lyhyet, esimerkiksi kolme sanaa käsittävät lauseet, eivät ole olleet TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja.

Myöskään henkilöiden nimet, vaikka kyse olisi kirjailijan, runoilijan tai muun taiteilijan nimestä, eivät ole TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja, sillä henkilönnimiä ei yleensä voitane katsoa kirjallisiksi teoksiksi, jotka saisivat tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa sen sijaan, että kirjailijoiden, runoilijoiden ja muiden taiteilijoiden henkilönnimien käyttämisestä voivat rajoittaa TekijäL 51 §:n ja TekijäL 52 §:n säännökset, joita on selostettu tarkemmin edellä. Nämä säännökset kieltävät kirjallisten ja taiteellisten teosten saattamisen yleisön saataviin varustettuna sellaisella tekijän salanimellä tai nimimerkillä, että kyseinen teos tai tekijä voidaan helposti sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään. Kiellettyä on myös tekijän nimen tai nimimerkin paneminen taideteoksen jäljennökseen sillä tavoin, että jäljennös voidaan sekoittaa alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jonkin runoilijan nimen käyttäminen kadun tai tien nimessä ja/tai runoilijan nimen sisältävien katukylttien tai tienviittojen valmistaminen ei ole sellaista toimintaa, jota TekijäL 51 §:ssä

ja Tekijäl 52 §:ssä tarkoitetaan ja jonka Tekijäl 51 §:n tai Tekijäl 52 §:n säännökset kieltäisivät.

Vastauksena hakijan esittämiin kysymyksiin tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tien nimeäminen jonkin runoilijan nimen mukaan ja/tai runoilijan nimen sisältämän tienviitan valmistaminen ei ole Tekijäl 1 §:n, Tekijäl 51 §:n tai Tekijäl 52 §:n säännösten vastaista. Tekijänoikeuslain näkökulmasta ei siten ole estettä sille, että I:n kunta nimeää kunnassaan sijaitsevan tien "Katri Valan tieksi".

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lopuksi, että sen toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja ainoastaan Tekijäl:n soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto ei siten voi ottaa kantaa muun säännösten nimien käytölle mahdollisesti asettamiin edellytyksiin (esim. hyvä tapa tai hyvä hallintotapa).

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausuntopyyntö on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Pekka Pulkkinen, Marit Hohtokari, Ahti Vanttinen, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Tuula Hämäläinen, Jaakko Eskola, Kai Nordberg ja Pirjo Aalto.